

Europejskie działania przeciwko agresji i przemocy w sporcie

Zjawisko przemocy stanowi obecnie bardzo istotny problem społeczny, którego źródła mają w przeważającej mierze charakter pozasportowy. Wokół nas coraz więcej jest agresji. Coraz częściej mówi się o agresji w szkole czy w rodzinie. Dla wielu uczniów poniżanie, kradzieże, pobicia, szykanowanie to szkolna rzeczywistość. Powszechność występowania i przyzwolenie na przemoc sprawia, że czujność w tym przypadku zostaje uśpiona. Przemocy doświadczają nie tylko dzieci, również nauczyciele, rodzice, którzy nie reagują na, według nich, nieszkodliwe zjawisko. Agresja stanowi bardzo poważny problem w szkołach i w zasadzie nie ma placówki, której by to zjawisko nie dotyczyło.

Polskie szkoły zalewa fala agresji. Nie radzą sobie z nią nauczyciele i rodzice. Z badań przeprowadzonych przez CBOS na potrzeby akcji „Szkoła bez przemocy” wynika, że około 8 procent uczniów zostało pobitych przez swoich szkolnych kolegów. 27 procent uczniów i ich rodziców przyznało, że szkolna przemoc jest poważnym problemem. Taką opinię wyraziło również 28 procent nauczycieli.

Wyniki badań są zatrważające, aż 44 procent uczniów w ciągu ostatniego pół roku było obrażanych przez innych uczniów, a 31 procent padło ofiarą popletek rozpowszechnianych przez inne dzieci. Wiele osób jednak nie uświadamia sobie w ogóle tego problemu, który ma różne oblicza.

Zjawisko agresji jest także istotnym problemem towarzyszącym działalności sportowej. Co prawda liczba odnotowanych ekscesów podczas imprez sportowych systematycznie spada, ale za to niepokojący wydaje się być charakter przestępstw dokonywanych podczas imprez sportowych: wandalizm, eskalacja przemocy, oraz wysoki udział nieletnich i bezkarność sprawców. Powszechne staje się także przenoszenie do walki sportowej reguł gry spoza sportu, a także takich zjawisk cywilizacyjnych jak terroryzm, nacjonalizm i rasizm. Największym problemem jest utrzymanie bezpieczeństwa w czasie meczów piłki nożnej. Według danych policji na 84 zbiorowe naruszenia prawa (które miały miejsce w 2004 roku) podczas imprez masowych, aż 78 dotyczyło meczów piłkarskich.

Europejska współpraca w zakresie przeciwdziałania przemocy na stadionach nabrała dynamiki po tragedii na stadionie w Heysel w 1985 roku, kie-

dy to przed finałowym meczem Pucharu Europy, pomiędzy Juventus a FC Liverpool doszło do starć między angielskimi i włoskimi kibicami, w wyniku których śmierć poniosło 39 osób. Po tej tragedii angielskie kluby zostały wykluczone przez UEFA na 5 lat z rozgrywek o europejskie trofea, a Rada Europy uchwaliła europejską konwencję nr 120 w sprawie przemocy i ekscesów widzów w czasie imprez sportowych, a w szczególności meczów piłki nożnej. Nie były to zresztą pierwsze działania Rady Europy w tym zakresie. Wydanie tej konwencji poprzedzało wydanie w 1983 roku rekomendacji Zgromadzenia Parlamentarnego (963) w sprawie działań kulturalnych i edukacyjnych redukujących przemoc, ogłoszenie w 1984 roku rezolucji w sprawie przemocy kibiców sportowych oraz rekomendacji Komitetu Ministrów do krajów członkowskich w sprawie redukcji przemocy kibiców podczas imprez sportowych, w szczególności meczów piłki nożnej. Ogłoszenie konwencji nr 120 zapoczątkowało dalsze działania Rady Europy na rzecz przeciwdziałania przemocy w sporcie oraz zapewnienia bezpieczeństwa na stadionach. Dotyczyły one głównie tworzenia dalszych rezolucji i rekomendacji, mających głównie na celu: zapewnienie bezpieczeństwa na stadionach poprzez redukcję zachowań agresywnych i chuligańskich, współpracę policji i innych organów odpowiedzialnych za utrzymanie bezpieczeństwa (organizacji rządowych i pozarządowych, sportowych i pozasportowych). Rada Europy podejmowała także inną aktywność na rzecz przeciwdziałania agresji w sporcie oraz zwiększenia bezpieczeństwa podczas imprez sportowych. W strukturach Komitetu Rozwoju Sportu (CDDS: Committee for the Development of Sport) działał dotychczas Stały Komitet ds. Zwalczania Przemocy Podczas Imprez Sportowych (T-RV), którego zadanie polegało głównie na tworzeniu wyżej wspomnianych regulacji prawnych oraz inicjowaniu innych działań na rzecz przeciwdziałania agresji w sporcie. Do najważniejszych należało organizowanie konferencji, seminariów, sympozjów i programów, mających na celu wypracowanie wspólnych działań i rozwiązań w tym zakresie w skali Europy.

Oprócz powyższych działań podejmowanych na poziomie europejskim przez Radę Europy można było zaobserwować także pewną aktywność Unii Europejskiej na tym polu, która jednak zdecydowanie bazowała na wspomnianych powyżej działaniach Rady Europy. Stały Komitet Unii Europejskiej monitorował zgodność działań podejmowanych w zakresie kształtowania „polityki stadionowej” z postanowieniami wynikającymi z konwencji Rady Europy. W 1999 roku Rada Ministrów UE opublikowała podręcznik na temat współpracy policji w celu przeciwdziałania i kontrolowania przemocy w czasie międzynarodowych meczów piłki nożnej. Dodatkowo w strukturach Unii Europejskiej powołano specjalną Grupę roboczą ds. współpracy policji w ramach działań prewencyjnych przeciwko przemocy podczas imprez sportowych. Szczególny nacisk kładziony był na przeciwdziałanie agresji na stadionach piłkarskich. Obecne działania Unii Europejskiej koncentrują się

Tabela 1. Przemoc kibiców na stadionach w krajach Rady Europy w 2004 r.

	Spadek przemocy wśród kibiców		Stąły poziom zjawiska przemocy na stadionach		Wzrost przemocy na stadionach	
	Mecze w lidze krajowej	Mecze międzynarodowe	Mecze w lidze krajowej	Mecze międzynarodowe	Mecze w lidze krajowej	Mecze międzynarodowe
Kraje	Belgia, Cypr, Węgry, Serbia i Czarnogóra, Słowacja i Wielka Brytania	Węgry, Serbia i Czarnogóra, Słowacja i Wielka Brytania	Austria, Azerbejdżan, Czechy, Estonia, Finlandia, Francja, Niemcy, Grecja, Włochy, Litwa, Portugalia, Słowenia, Hiszpania, Turcja i Ukraina	Azerbejdżan, Czechy, Estonia, Finlandia, Francja, Niemcy, Włochy, Portugalia, Hiszpania, Szwajcaria i Turcja	Polska, Szwajcaria	Austria, Belgia, Litwa, Polska, Ukraina

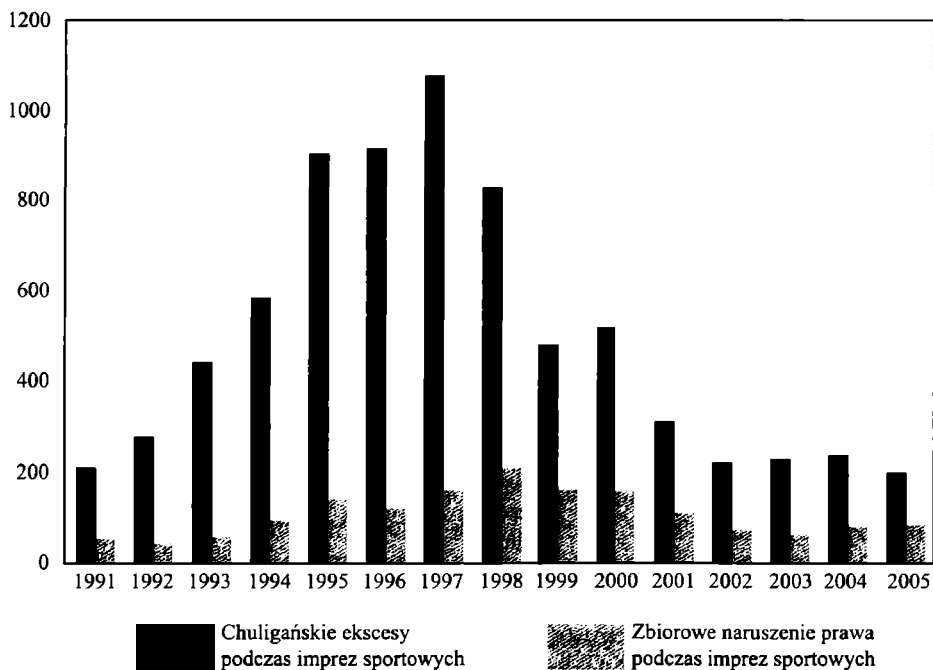
Źródło: Opracowanie na podstawie raportu Stałego Komitetu CDSS ds. Zwalczenia Przemocy Podczas Imprez Sportowych (T-RV): Overview of the National Reports for the period 2003–2004 on the implementation of the European Convention on Spectator Violence, Strasburg, 17 maja 2005 r.

na szukaniu dalszych metod prewencji przeciw przemocy, przede wszystkim poprzez wymianę doświadczeń w tym zakresie pomiędzy krajami członkowskimi w celu ustanowienia wspólnych standardów bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz wymianę informacji na temat kibiców i ich zachowań. Aby osiągnąć powyższe cele powołano w 2002 roku sieć narodowych punktów informacyjnych, gromadzących informacje w tym zakresie.

Po ponad dwudziestu latach prowadzenia na szczeblu europejskim działań na rzecz przeciwdziałania agresji i zwiększenia bezpieczeństwa na stadionach, w większości krajów obserwuje się dość stabilną sytuację w tym zakresie, ale jednocześnie mają miejsce nowe zjawiska, takie jak zagrożenie terroryzmem, sprzedaż biletów przez Internet czy rasizm. Raport Rady Europy na temat implementacji Konwencji 120¹ sporządzony na podstawie 24 narodowych raportów (z 40, które podpisały konwencję) wykazuje, że w większości krajów istnieje system monitoringu odnoszący się do oceny zjawiska przemocy na stadionach, umożliwiający taką ocenę w okresach roku i odnoszącą się do imprez na poziomie krajowym i międzynarodowym. Jedynie Luksemburg, Słowacja i Turcja nie posiadają takiego systemu.

¹ Raport odnosi się do okresu 2003–2004 i sporządzony został w maju 2005 roku.

Wykres 1. Liczba chuligańskich ekscesów i zbiorowych zakłóceń porządku publicznego w Polsce w latach 1991–2005



Źródło: Opracowanie na podstawie statystyk policyjnych (www.policja.pl).

Wyniki raportu przedstawione w tabeli 1, wskazują na istnienie stałego poziomu w liczbie przejawów przemocy na stadionach w czasie meczów piłki nożnej zanotowanych w 2004 roku, zarówno na poziomie krajowym (15 krajów), jak i międzynarodowym (11 krajów). Zanotowano spadek tego zjawiska w przypadku meczów międzynarodowych w 5 krajach, a podczas meczów na poziomie narodowym w 6 krajach. Pięć krajów zanotowało wzrost zjawiska przemocy w imprezach międzynarodowych, a jedynie dwa na poziomie współzawodnictwa krajowego. Wśród tych dwóch krajów znalazła się także Polska.

Statystyki prowadzone w tym zakresie w Polsce przez policję wyraźnie wskazują na spadek liczby odnotowanych chuligańskich ekscesów oraz zbiorowych zakłóceń w ostatnich 15 latach, co przedstawia wykres 1. Najwyższy poziom tego rodzaju wykroczeń zaobserwowano w latach 1995–1998. Niewielki jednostkowy wzrost liczby chuligańskich zachowań kibiców w 2004 roku, nie wskazuje jednak na żaden trend w tym zakresie w dłuższym okresie czasu.

Pomimo spadku wielu danych w statystykach policyjnych w Polsce, odnoszących się do agresji na stadionach, władze polskiej ekstraklasy mają świadomość niskiej liczby kibiców na polskich stadionach piłkarskich, w po-

równaniu ze stadionami innych krajów europejskich. Planują więc przede wszystkim podnieść poziom bezpieczeństwa na boiskach w celu poprawienia wizerunku polskiego futbolu i zwiększenia zainteresowania uczestnictwem w widowisku sportowym „na żywo”. W związku z powyższym na początek przygotowano propozycje poprawek do ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, polegających między innymi na zaostrzeniu kar za przestępstwa popełnione podczas meczu oraz skutecznego egzekwowania „zakazu stadionowego”, który mógłby być orzeczony przez sąd nawet dożywotnio. Nowy projekt zakłada także, że naruszenie zakazu byłoby zagrożone karą do trzech lat pozbawienia wolności. Kara byłaby orzekana za złamanie prawa nie tylko podczas meczów, ale także wokół i w drodze na stadion.

Sankcje dotykałyby również organizatorów grupowych wyjazdów kibiców, którzy w drodze na mecz np. wszczęliby awanturę. W walce z chuliganami ma pomóc także Karta Kibica. Ma ona obowiązywać od sezonu 2007/08 na wszystkich stadionach polskiej ekstraklasy. Będzie na niej zapisana historia każdego sympatyka piłki nożnej wchodzącego na mecz. Pozwoli ona na stwierdzenie, czy dana osoba nie jest ukarana zakazem stadionowym albo kiedy i gdzie była w trakcie ewentualnych zamieszek. Powyższe rozwiązania są wzorowane na standardach obowiązujących w Wielkiej Brytanii, gdzie prawo broni kibiców, a jest bezlitosne dla bandytów.

Bibliografia

1. Ciura G., Szymańczak J. *Bezpieczeństwo na stadionach*, „Infos”, Biuro Analiz Sejmowych, październik 2006, nr 1.
2. *Overview of the National Reports for the period 2003–2004 on the implementation of the European Convention on Spectator Violence*, Strasburg, 17 maja 2005
3. *Europejska konwencja w sprawie przemocy i ekscesów widzów w czasie imprez sportowych, a w szczególności meczów piłki nożnej*, Dz. U. Nr 129, poz. 625.
4. *Resolution on Spectator Violence Associated with Sport*, (84/6).
5. *Recommendation of the Committee of Ministers to Member States on the Reduction of Spectator Violence at Sporting Events and in particular at Football Matches*, (84/8).
6. *Recommendation on alcohol sales and consumption*, (87/1).
7. *Recommendation on crowd searches*, (87/2).
8. *Recommendation on guidelines for ticket sales*, (89/1).
9. *Resolution on safety*, (89/4).
10. *Recommendation on guidelines to the Parties for the implementation to Article 5 of Convention: identification and treatment of offenders*, (90/1).
11. *Recommendation on the promotion of safety at stadia*, (91/1).

12. *Recommendation to Parties on measures to be taken by the organisers of football matches and public authorities, (93/1).*

13. *Recommendation to Parties on measures to be taken by the organisers and public authorities concerning high-risk indoor sports events, (94/1).*

14. *Statement on fences and barriers, (97).*

15. *Recommendations on the use of standard forms for the exchange of police intelligence concerning high risk sports events, (T-RV/97/1).*

16. *Recommendation on stewarding, (99/1).*

17. *Recommendation on removal of fences in stadiums, (99/2).*

18. *Recommendation on the identification and treatment of offenders and the exchange of intelligence at the European Football Championships, (EURO 2000) (T-RV/99/3).*

19. *Resolution on preventing racism, xenophobia and intolerance in sport, (2000/4).*

20. *Recommendation on preventing racism, xenophobia and racial intolerance in sport, (2001/6).*

21. *Recommendation on guidelines for ticket sales at international football matches (teams and nations), (2002/1).*

22. *Recommendation on the Standing Committee on the role of social and educative measures in the prevention of violence in sport and the handbook on prevention of violence in sport, (2003/1).*